BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

Simu Nam. + 255 24 2230602/1
Fax Nam. + 255 24 2230215
Tovuti: www.zanzibarassembly.go.tz

SANDUKU LA BARUA 902,
ZANZIBAR
Barua Pepe: zahore@zanlink.com

HUTUBA YA MAONI YA KAMATI YA MAWASILIANO NA UJENZI YA BARAZA LA WAWAKILISHI KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA BAJETI YA WIZARA YA ARDHI, MAKAAZI, MAJI NA NISHATI KWA MWAKA 2015/2016.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote napenda kuchukua nafasi hii kumshukuru Mwenyezi Mungu, ambae ametuwezesha sisi kukutana hapa katika Baraza lako tukufu tukiwa katika hali ya uzima na afya njema. Lakini pia, ningependa kwa heshima na taadhima nikushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi ya kusimama mbele ya chombo hiki muhimu cha wananchi kueleza kwa muhtasari maoni ya Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi kuhusiana na makadirio ya bajeti ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati kwa mwaka wa fedha 2015/2016.

Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua nafasi hii kuwapa pole wananchi wote walioathirika na mvua za masika zinazoendelea. Kama wote tunavyojua kuna wananchi wa maeneo mbali mbali wameathirika na mvua ikiwa miongoni mwao waliopoteza uhai, kuharibiwa na nyumba zao na kadhalika. Tunamuomba Mwenyezi Mungu atupe subira kwa wakati huu mgumu na waliopoteza uhai Mwenyezi Mungu awaweke mahali pema peponi, Amini.

Mheshimiwa Spika, napenda pia kuishukuru Serikali kupitia kitengo chake cha maafa kwa kusaidiana na wananchi wazalendo katika kutoa misaada mbali mbali kwa wananchi walioathirika na kadhia hii. Kamati inawaomba viongozi wa Serikali wakiwemo Wawakilishi, Wabunge, Masheha na Madiwani kusimamia vizuri misaada inayopatikana ili kuhakikisha wananchi wote waliothirika wanapata neema hiyo.

Mheshimiwa Spika, kazi ya kupitia makadirio ya bajeti ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati ni nzito ambayo inalenga kuleta maendeleo katika nchi yetu, isingewezekana kama tusingepata mashirikiano yako ya dhati pamoja na Wajumbe wangu wa Kamati wakisaidiana na makatibu wawili ambao kwa heshima naomba uwatambue kwa majina kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Mahmoud Mohammed Mussa - Mwenyekiti
2. Mhe. Panya Ali Abdalla - M/ Mwenyekiti
3. Mhe. Mohammed Haji Khalid - Mjumbe
4. Mhe. Marina Joel Thomas - Mjumbe
5. Mhe. Ismail Jussa Ladhu - Mjumbe
6. Mhe. Salma Mohammed Ali - Mjumbe
7. Mhe. Hussein Ibrahim Makungu - Mjumbe
8. Ndg. Saad Othman Saad - Katibu
9. Ndg. Maryam Rashid Ali - Katibu

Mheshimiwa Spika, Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi ya Baraza la Wawakilishi, ilipata fursa ya kulifikiria kwa kulifanyia uchambuzi wa kina fungu la makadirio ya Bajeti ya Wizara Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati kama ambavyo imeelezwa katika kanuni ya 96 (1) ya kanuni za Baraza la Wawakilishi Toleo la 2012.

Mheshimiwa Spika, Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati ni moja ya Wizara muhimu katika nchi kutokana na ukweli kwamba inasimamia Sekta muhimu ya rasilimali muhimu ya Ardhi, Makaazi ya wananchi, na huduma muhimu katika maisha ya binaadamu ya Maji na Nishati katika nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla Kamati yangu ilipitia na kujadili kwa kina makadirio ya Bajeti ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati na hatimae kutoa maoni yenye lengo la kuimarisha utendaji wa Wizara hiyo. Tathmini ya ujumla ya Kamati hii kuhusiana na makadirio hayo ni kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali imeamua kufanya mageuzi ya bajeti ikiwa ni sehemu ya mageuzi ya utawala na udhibiti wa fedha za umma. Mageuzi hayo ni kutoka mfumo wa sasa unaotumia vifungu (line item) kwenda katika mfumo unaotumia program (Program Based Budget) ambao unaangalia zaidi matokeo ya utekelezaji wa shughuli za Wizara. Inategemewa kuwa kuingia katika mageuzi hayo ya mfumo wa bajeti inaleta uwiano mzuri na kurahisisha utoaji wa huduma kwa jamii.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha muelekeo wa bajeti yenye programu ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati kwa mwaka wa Fedha 2015/2016. Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati ina jumla ya Programu kuu nne ambazo ni;

Program 1: Mipango, Sera na Utawala wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati
Program 2: Usimamizi na Upangaji wa matumizi ya ardhi
Program 3: Uhifadhi wa Mji Mkongwe, uratibu na usimamizi wa shughuli za ujenzi na nyumba za Serikali
Program 4: Usimamizi wa huduma za uzalishaji na usambazaji wa Nishati na Maji

HALI YA MAKADIRIO YA MAPATO.

Mheshimiwa Spika, kwa kuanzia na ufafanuzi wa tathmini ya jumla iliyofanywa na Kamati yangu kuwa makadirio ya mapato ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati ni kwamba kwa mwaka wa fedha 2015/2016, Makadirio ya mapato yamezidi ambayo ni **4,799,625,000** ukilinganisha na yale ya mwaka wa fedha wa 2014/2015 ambapo yalikuwa ni **4,416,900,000** hii ni dalili kwamba Wizara imejipanga kuiongezea zaidi mapato Serikali, hatua ambayo Kamati yangu inaipongeza.

Kamati inaamini hili limetokana na ukweli kwamba, lengo la mwaka 2014/2015 halikufikiwa kwa vile vyanzo vingi vya mapato vinavyotegemewa na Wizara hii havikuwa katika hali nzuri. Mfano wa vyanzo ni kama vile viwanda vya kuzalisha kokoto na viwanda vya useremala (Pemba), mauzo ya nyumba za Serikali na kodi za nyumba za Serikali ambazo kwa muda mrefu zilikuwa hazijafanyiwa mapitio. Hivyo basi, tunaamini kwamba kwa kuwa vyanzo hivi vimeshafanyiwa mapitio pamoja na mategemeo ya kuanzishwa kwa Shirika la Nyumba mapato yataongezeka na lengo la Serikali litafikiwa kama lilivyowekwa.

Hivyo, Kamati inaishauri Wizara kuviboresha vyanzo hivi vyengine ili viweze kuzalisha zaidi, pamoja kulipatia ufumbuzi suala la madeni makubwa wanayodaiwa wananchi na Taasisi za Serikali ambao wamekodi nyumba za Serikali, ambao ulipaji wake sio wa kuridhisha.

HALI YA MAKADIRIO YA MATUMIZI YA KAZI ZA KAWAIDA.

Mheshimiwa Spika, Wizara pia imeonekana kupunguza makadirio ya matumizi ya kazi za kawaida, ingawa ni kwa asilimia ndogo ambapo kwa mwaka wa fedha 2014/2015 ilikuwa ni shilingi **7,760,100,000** ambayo ni kubwa ukilinganisha na makadirio ya mwaka wa fedha 2015/2016 ambayo ni shilingi **7,198,900,000**. Matumizi haya ni kama asilimia 20 ya fedha ya matumizi ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati.

HALI YA MAKADIRIO YA MATUMIZI YA KAZI ZA MAENDELEO.

Mheshimiwa Spika, katika eneo la makadirio ya matumizi ya kazi za maendeleo kwa mchango wa wafadhili yamepungua sana na haina tofauti kubwa ukilinganisha na mwaka wa fedha 2014/2015 ambapo ni shilingi **26,831,030,000** na mwaka huu wa fedha 2015/2016 ambapo ni shilingi **28,750.560,000** kwa Miradi mbali mbali ya Wizara.

Mheshimiwa Spika, kupatikana kwa fedha hizi ni faraja kubwa kwani matumizi mazuri ya fedha hizi yataweza kuleta matumaini mapya kwa ile miradi ambayo kipindi kilichopita haikufanyika kwa ufanisi mkubwa. Ni imani yetu kwamba juhudi za makusudi

zitachukuliwa na Wizara katika kuisimamia miradi hiyo ili iendelee kuleta tija kwa wananchi wetu.

Mheshimiwa Spika, dhima ya Wizara hii ni kubwa mno, kwa ustawi wa wananchi wetu. Sote tungependa wananchi wetu waishi kwenye nyumba nzuri na zinazoendelea kutunzwa. Tunatarajia sana nyumba zetu zitaendelea kuwa katika hali nzuri kwa kukarabatiwa mara kwa mara, nalo hili liwape moyo wapangaji wetu, hivyo tunaiomba Wizara izingatie kwa upana wake suala la kuzikarabati nyumba za Kengeja na Mtemani.

Mheshimiwa Spika, sasa kwa ruhusa yako naomba nijielekeze katika kuchambua programu ambazo zimepangiwa katika Wizara hii kama ifuatavyo:

PROGRAMU YA UHIFADHI WA MJI MKONGWE, URATIBU NA USIMAMIZI WA UJENZI NA NYUMBA ZA SERIKALI.

Mheshimiwa Spika, programu hii inasimamiwa na Idara ya Ujenzi, Idara ya Nyumba na Maendeleo ya Makaazi na Mamlaka ya Uhifadhi na Uendelezaji wa Mji Mkongwe. Madhumuni ya programu hii ni kuhakikisha upatikanaji wa makaazi bora na yenye gharama nafuu kwa wananchi wote pamoja na kulinda na kuhifadhi Mji Mkongwe kama urithi wa kihistoria, programu hii imepangiwa **TZS 1,117,901,000**.

Mheshimiwa Spika, programu hii inatekeleza lengo la MKUZA II la kuwa na makaazi bora ya kutosheleza na endelevu na kushajihisha michezo, kuendeleza, kulinda na kuhifadhi urithi wa kihistoria na utamaduni wa asili, aidha programu hii imegawanyika katika programu ndogo ndogo kama ifuatavyo:

i. **Uratibu na Usimamizi wa Shughuli za Ujenzi na Nyumba za Serikali**

Mheshimiwa Spika, Kamati yangu kwa kipindi kirefu ilikuwa inapigia kelele kuhusu ukarabati wa nyumba za Kengeja na Mtemani zilizopo Pemba. Nyumba hizi ziko katika hali mbaya na wakati wowote zaweza kuja kuleta maafa ya kuanguka, nyumba hizi pia ni miongoni mwa nyumba za Serikali ambazo Idara ya Nyumba na Makaazi inategemea kuwa ni chimbuko lake la mapato.

Mheshimiwa Spika, katika programu iliyotajwa hapo juu **kifungu 003** cha matengenezao ya nyumba za Serikali, Idara ya Nyumba imepangiwa shilingi **20,566,000** ambapo haziwezi kukidhi kwa ukarabati wa matengenezo madogo yanayozikabili nyumba za Serikali. Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati kwa muda mrefu imeomba kiasi cha shilingi **200,000,000** kwa ajili ya ukarabati wa nyumba ya Kengeja kwa hatua ya kuezeka ambapo hadi tunamaliza bajeti ya 2014/ 2015 bado Wizara haijapatiwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali kuweka utaratibu wa kuzitengeneza Nyumba zake zilozopo Mazizini ili zipate kutumika kwa kuwaweka Viongozi Wakuu, kwani Serikali inatumia fedha nyingi kuwakodia Viongozi hao nyumba. Wakati zingetumika Nyumba hizo za Serikali ingesaidia kuongeza mapato katika Idara ya Nyumba na kuzifufua nyumba hizo ili kuepusha kuanguka au kufanyika ukarabati mkubwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa uamuzi wa kuzishughulikia Nyumba zipatazo 26 zilizo katika hali mbaya ya kuangauka Mji Mkongwe, nyumba hizo ni miongoni mwa nyumba karibu 300 za Serikali zinazomilikiwa na Idara ya Nyumba. Serikali imeamua kukodisha nyumba nane kwa wawekezaji kwa mfumo wa PPP, kuuza nyumba mbili ili angalau Idara ipate fedha za kuweza kukarabati nyumba 15 zilizobaki. Vile vile Kamati inaishauri Kamati iliyoundwa ya Mawaziri kushughulikia jumba la treni (Chawl building) kuharakisha kuwapa elimu wafanyabiashara waliomo ndani ya Jengo ili wahame na kuepusha maafa yanayoweza kutokea na ili ukarabati mkubwa uweze kufanyika.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaisisitiza Serikali kuweka utaratibu wa kuchukua madeni ya Wizara ambayo yanashindikana kulipika ili kuweza kutatuwa matatizo mbali mbali. Baadhi ya madeni hayo ni malipo ya Wajumbe wa Bodi ya Udhibiti wa Kodi za Nyumba ili tupate kuwatia moyo wafanyakazi katika kipindi kinachokuja.

ii. **Uhifadhi na Uendelezaji wa Mji Mkongwe**

Mheshimiwa Spika, dhumuni la programu ndogo hii ni kuuhifadhi na kuuendeleza Mji Mkongwe wa Zanzibar kiutamaduni na kihistoria ambapo matokeo ya muda mfupi

(output) yanayotarajiwa katika utekelazaji wake ni uhifadhi na Uendelezaji wa Mji Mkongwe na usimamizi wa maeneo ya wazi ndani ya Mji Mkongwe.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali kuangalia uwezekano wa kulikarabati jengo la Bait el Ajab kwa gharama zake wenyewe ili kuuhifadhi urithi wetu kwa maeneo ya Mji Mkongwe. Takribani imekuwa karibu miaka miwili tangu kupata ahadi kutoka Serikali ya Oman na kuja kwa mtaalamu kukagua ramani na kutoa mapendekezo ya kiutaalamu. Mamlaka ya Mji mkongwe imekuwa ikitoa gharama za ujenzi mara kwa mara bila ya matumaini ya kupata ufadhili huo huku gharama hizo zikiongezeka kutokana na muda.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati wakati wa ujenzi wa ukuta wa ukingo wa bahari ya Mizingani kuangalia mvungu ulioko chini ya barabara ambao unasemekana unakwenda mpaka Skuli ya Forordhani usije baadae kuleta athari kubwa kwa barabara hiyo, wakati hivi sasa nguzo za jengo la People's Palace zimeshaanza kupinda.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaitaka Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati kuingilia kati suala la jengo la Abdul Hamid ambalo limewekewa mwega kwa muda mrefu na kibali cha ujenzi kimetolewa tangu mwaka 2006. Jengo liko katika hali mbaya na liko katika njia kuu ya kuelekea Forodhani hivyo kuogopa kutokea madhara ambayo yanaweza kuepukika.

PROGRAMU YA USIMAMIZI WA HUDUMA ZA UZALISHAJI NA USAMBAZAJI WA NISHATI NA MAJI.

Mheshimiwa Spika, programu hii inasimamiwa na Idara ya Nishati na Madini, Mamlaka ya Kudhibiti Huduma za Maji na Nishati (ZURA), Shirika la Umeme na Mamlaka ya Maji ambayo madhumuni yake ni kuhakikisha kuwepo kwa upatikanaji wa Huduma za Nishati na Maji inayotosheleza mahitaji ya watu, programu hii imetengewa **TZS 2,814,638,000**.

Programu hii inatekeleza lengo la MKUZA II la kuwa na mazingira bora ya ukuaji uchumi na kustawisha ukuaji wa uchumi uliyo endelevu na unaozingatia umaskini uliokithiri pamoja na lengo la kuimarisha huduma za maji na usafi wa mazingira.

MAMLAKA YA MAJI

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Mamlaka ya Maji ijipange vizuri kuweka data za wateja wao vizuri ili iweze kuongeza makusanyo ya mapato yanayotokana na huduma ya ugawaji wa maji. Hili linatokana na matunda ya mafunzo yaliyopatikana na Mradi wa kuijengea uwezo Mamlaka ya Maji unaofadhiliwa na Serikali ya Japan kupitia Shirika la Kimataifa la Misaada la JICA.

SHIRIKA LA UMEME

Mheshimiwa Spika, Kamati imeishauri Shirika la umeme kufanya reform ya wafanyakazi ili Shirika liweze kufanyakazi kwa faida na kuleta mapato kwa Serikali, aidha Kamati inashauri Shirika la Umeme kufuta na kutowapatia wafanyakazi wake unit za 150 za bure kwa kila mfanyakazi, bali watafute utaratibu wa kuwalipa posho ili posho hiyo watumie kununua umeme huo ili kuongeza mapato ya Shirika.

IDARA YA NISHATI

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Wizara ya Ardhi kuruhusu wawekezaji kujenga Depots na facilities nyengine ili kuondosha uhaba wa mafuta nchini ili kutatua tatizo la uagizaji na uhifadhi wa mafuta. Kipindi kilichopita nchi yetu imekumbwa na tatizo la uhaba wa mafuta katika sheli zetu zilizopo zikiwemo United Petroleum, GAPCO na BP (PUMA) na kusababisha usumbufu kwa wananchi wetu.

Mheshimiwa Spika, Sababu ya msingi ni uwezo mdogo wa uhifadhi wa mafuta hayo kwenye Depot zetu zilizopo Mtoni ambapo hulazimika kununua mafuta kwa kiwango kidogo kulingana na mahitaji. Uwezo tulionao hivi sasa ni ujazo wa Petroli cubic mita 150,000, Diesel cubic mita 75,000 na mafuta ya taa cubic mita 30,000. Tunaiomba Serikali kuzidi kutilia mkazo uwepo wa Depot kubwa na zaidi kuangalia uwekezaji wa wazalendo katika hili.

HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda nichukue fursa hii kuipongeza Wizara, akiwemo Waziri, Naibu Waziri pamoja na Watendaji wake wote wa ngazi ya juu na chini kwa mashirikiano yao waliyotupa katika kipindi chote cha kazi. Ni imani yangu kwamba mashirikiano haya yataimarisha ili kuleta ufanisi na kuweza kufikia lengo la kuleta maendeleo katika jamii na nchi yao kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, mwisho kabisa nakushukuru wewe binafsi pamoja na Wajumbe wote wa Baraza lako tukufu kwa kunisikiliza kwa makini wakati nikitoa maoni ya Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi kuhusiana na Bajeti ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati. Aidha napenda kuwaomba Wajumbe wa Baraza lako kuichangia na hatimae kuipitisha bajeti hii.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaliomba Baraza lako tukufu liidhinishe jumla ya **Shilingi Bilioni 4,799,625,000** kukusanywa na Wizara hii. Pia **Shilingi Bilioni 7,198,900,000** kutumiwa kwa ajili ya kazi za kawaida na Shilingi **Bilioni 28,750,560,587** kwa kazi za maendeleo. Kamati inaamini kwamba kupatikana kwa fedha hizo Wizara itaweza kutekeleza kazi, majukumu na malengo waliyojipangia kwa kipindi cha mwaka 2015/2016.

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi naunga mkono hoja hii ya makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara ya Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati kwa mwaka wa fedha 2015/2016.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

Ahsante.

………………………………..
Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa,
Mwenyekiti,
Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi,
Baraza la wawakilishi,
Zanzibar.